Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

LAUSUNTO

Hallitusneuvos Jarmo Tiukkanen
Työvoiman maahanmuutto- ja kotoutumisyksikkö

28.9.2026

VN/12/2026
VN/12/2026-TEM-90

HE 79/2026 vp

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain muuttamisesta; HE 79/2026 vp

Viite: Hallintovaliokunta keskiviikko 30.09.2026 klo 11.15 / HE 79/2026 vp / Asiantuntijapyyntö

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää hallituksen esityksen käsittelyn aloittamisesta ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan säädettävän opiskelijoiden oleskelulupiin liittyvän toimeentuloedellytyksen täsmentämisestä. Esityksen mukaan kolmannen maan kansalaisen opiskelijan turvautuminen toimeentulotukeen johtaisi nykyistä selkeämmin oleskeluluvan peruuttamisen tai jatko-oleskeluluvan epäämisen harkintaan. Tarkoituksena on varmistaa, että opiskeluperusteisesti Suomeen tulevilla henkilöillä on tosiasiallisesti käytettävissään ne varat, joiden perusteella oleskelulupa on myönnetty. Jos opiskelijalla on perhettä Suomessa, perheen tilanne otetaan harkinnassa huomioon.

Esityksen tarkoituksena on selkeyttää nykyistä epäselvää oikeustilaa opiskelijan toimeentuloedellytyksestä. Nykyisin ei ole ollut täysin selvää, missä tilanteissa toimeentulotukeen turvautuminen johtaa luvan peruuttamisharkintaan tai jatkoluvan epäämiseen. Esitys tukee myös periaatetta, jonka mukaan opiskeluperusteinen maahanmuutto perustuu omaan toimeentuloon eikä viimesijaisen sosiaaliturvan varaan.

Opiskelijan toimeentuloedellytys, mikä muuttuu?

Nykyisinkin opiskelijan oleskeluluvan edellytyksenä on riittävä toimeentulo, eikä opiskelijan lähtökohtaisesti tule joutua turvautumaan toimeentulotukeen. Esitys selkeyttää sääntelyä siten, että toimeentulotukeen turvautuminen muodostaa perusteen arvioida, täyttyvätkö oleskeluluvan edellytykset edelleen.

Ehdotuksen (7 §:n 4 momentti) mukaan toimeentulo katsottaisiin turvatuksi, jos opiskelijalla on riittävät varat toimeentuloaan varten siten, että hänen ei voida olettaa joutuvan toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitetun toimeentulotuen tarpeeseen. Lisäksi lain 12 §:n 1 momenttiin lisättäisiin uusi 2 kohta, jossa säädettäisiin oleskeluluvan peruuttamisesta ja uusimatta jättämisestä, jos opiskelija on turvautunut toimeentulotukeen oleskeluluvan voimassaoloaikana.

Esityksen tavoitteena on vahvistaa oleskelulupajärjestelmän uskottavuutta, ehkäistä tilanteita, joissa oleskeluluvan saamiseksi osoitetut varat eivät tosiasiallisesti ole opiskelijan käytettävissä, ja tehostaa jälkivalvontaa hyödyntämällä viranomaisten rekisteritietoja.

Maahanmuuttovirasto suorittaa oleskelulupiin jälkivalvontaa sen varmistamiseksi, että oleskeluluvan myöntämisen edellytykset edelleen täyttyvät. Opiskelijoihin on kohdistunut jälkivalvontaa syksystä

2023 lähtien. Toimeentuloedellytyksen osalta Maahanmuuttovirasto saa toimeentulotukea hakeneiden tiedot Kelan järjestelmästä ns. jälkivalvonta-ajoilla. Näiden havaintojen perusteella Maahanmuuttovirasto selvittää opiskelijan ja tämän perheen tilanteen. Valtaosalla asiat ovat kunnossa, eikä mitään toimenpiteitä ole heihin tarvetta kohdistaa. Menettely (jälkivalvonta) on perusteltu ottaen huomioon, että toimeentulotukeen turvautuminen on vähäistä.

On olennaista huomata, ettei esityksessä ehdoteta säädettävän automaattisesta luvan peruuttamisesta, eikä Kelan oma-aloitteisesta tietojenluovuttamisesta.

Esitykseen sisältyy useita oikeusturvaa vahvistavia elementtejä (12 §:n 4 momentti), kuten se, että jokainen tapaus arvioidaan yksilöllisesti, opiskelijaa kuullaan ennen päätöksentekoa, asiassa tehdään kokonaisharkinta, noudatetaan suhteellisuusperiaatetta ja otetaan huomioon lapsen etu. Huomioon otettavia seikkoja olisivat myös esimerkiksi sairaus, vammautuminen, rikoksen uhriksi joutuminen, tilapäinen työttömyys tai muu syy, joka on johtunut opiskelijasta riippumattomista syistä.

Oppilaitoksen määritelmän täsmentäminen

Esityksessä ehdotetaan tutkija- ja opiskelijalain 4 §:n 6 a kohdan oppilaitoksen määritelmän täsmentämistä. Määritelmää ehdotetaan muutettavaksi siten, että se kattaisi myös muun ministeriön kuin opetus- ja kulttuuriministeriön toimialaan kuuluvan viranomaisen valvomat tai rahoittamat oppilaitokset. Lisäksi siihen ehdotetaan lisättäväksi Ahvenanmaata koskeva sääntely. Ehdotus tältä osin pohjautuu edellisellä hallituskaudella rauenneeseen esitykseen.

Pyyntö täsmentää ehdotukseen sisältyvää siirtymäsäännöstä

Esille on nyttemmin hallituksen esityksen antamisen jälkeen tullut, että ehdotuksen sisältävä siirtymäsäännös ei ole riittävän täsmällinen. Se ei nimittäin huomioi tilannetta, jossa opiskelija on turvautunut toimeentulotukeen ulkomaalaislaislain 39 §:n 3 momentin mukaisesti sallitulla tavalla ennen lain voimaantuloa. Ehdotetun tutkija- ja opiskelijalain 12 §:n 1 momentin 2 kohta, jonka mukaan lupa tulee peruuttaa tai jättää uusi lupa myöntämättä, jos *”opiskelija on turvautunut toimeentulotukeen oleskeluluvan voimassaoloaikana”*, soveltaminen voisi johtaa kohtuuttomaan tilanteeseen. Siirtymäsäännös ei ole riittävän tarkka, koska se vaikuttaisi lailliseen toimeentulotukeen turvautumiseen moitittavasti, kun toimeentuloa selvitetään taaksepäin lain voimaan tulon jälkeen. Ei ole tarkoitus, että se, mikä on ollut laillista turvautumista toimeentulotukeen ennen lain voimaantuloa, muuttuisi lain voimaantulon jälkeen laittomaksi.

Siirtymäsäännöstä tulisi muuttaa siten, että se mikä on ollut laillista toimintaa ennen lain voimaantuloa, ei voi olla perusteena luvan peruuttamiselle tai uuden oleskeluluvan myöntämättä jättämiselle lain voimaantulon jälkeen.

Esityksen siirtymäsäännöstä ehdotetaan siten muutettavaksi seuraavasti:

> Oleskelulupaa ei saa peruuttaa eikä uutta oleskelulupaa jättää myöntämättä yksin sillä perusteella, että opiskelija on tilapäisesti turvautunut toimeentulotukeen ulkomaalaislain (301/2004) 39 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla ennen tämän lain voimaantuloa ~~siten~~, eikä myöskään tilanteessa, ~~että~~ jossa toimeentulotukipäätöksen vaikutukset ulottuvat lain voimaantulon jälkeiseen aikaan.